

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Д. А. Мошкіна.

Донецький державний університет управління

© Мошкіна Д. А., 2013.

Стаття отримана редакцією 13.05.2013 р.

Вступ. Для розвитку й ефективного функціонування об'єкта будь-якого рівня, починаючи від підприємства та закінчуючи транснаціональними корпораціями, інвестиційна привабливість відіграє першочергове значення. Інакше кажучи, формується замкнуте коло, тобто для того, щоб відбувався розвиток, необхідно вкладати кошти, а для цього потрібно залучати інвесторів, які у свою чергу дуже прискіпливо ставляться до інвестованих ними проектів. Щоб зацікавити потенційних інвесторів, необхідно підвищувати інвестиційну привабливість об'єкта, а це у свою чергу приведе до його розвитку та більш ефективного функціонування.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Вивченню та дослідженню особливостей інвестиційної привабливості суб'єкта господарської діяльності приділяється значна увага вчених, як українських, так і іноземних, особливо останнім часом. У таблиці 1 узагальнено представлена характеристика робіт сучасних науковців з питання інвестиційної привабливості. Це питання є актуальним, проте в дослідженнях автори по-різному підходять до його розгляду. Спільним у їх роботах є те, що науковці виділяють ряд параметрів або показників, за допомогою яких можна оцінити інвестиційну привабливість.

Таблиця 1. Дослідження інвестиційної привабливості

Автор	Основні фактори, що впливають на інвестиційну привабливість країни (регіону)
1	2
Марцин В. С. [2]	Вибір варіанта вкладення інвестицій визначається співвідношенням міри їх ризику і прибутковості. Автор розглядає інвестиції в основний капітал, аналізує джерела їх фінансування. Складовими стратегії підвищення інвестиційної привабливості регіону є: інвестиційний клімат, інвестиційний потенціал, інвестиційна активність, інвестиційний ризик регіону. Складовими механізми управління інвестиційними процесами є: органи управління інвестиційною діяльністю, інвестиційний фонд розвитку, суб'єкти інвестиційних процесів (комерційні банки, інвестиційні компанії, страхові фонди, венчурні фірми).
Орехова Т. В. [8]	Чинники економічного зростання для поліпшення інвестиційної привабливості регіону: територія регіону, обсяг інвестицій в основний капітал, прямі іноземні інвестиції, зайнятість населення, кредити, надані суб'єктам господарювання, кількість отриманих патентів і винаходів.
Семенов А. А., Дубіна А. Ю. [4]	Проаналізовано фактори впливу на інвестиційну привабливість. Негативно впливають роблять такі показники, як інфляційні процеси і збільшення вартості робочої сили. Позитивними факторами є ВВП як індикатор економічного зростання і процвітання економіки, обсяги зайнятого населення як критерій доступності людського капіталу,

Продовж. табл. 1

1	2
	обсяги виконаних наукових та науково-технічних робіт як критерій технологічної та інноваційної готовності країни. Запропоновано заходи щодо поліпшення інвестиційної привабливості: підтримка стабільності національної валюти, попередження стрибків і зростання цін, сприяння зайнятості населення, зменшення рівня безробіття, сприяння інноваційному розвитку країни.
Прушківський В. Г. [6]	Розглянуто основні параметри оцінювання інвестиційної привабливості, якими є динаміка приросту і структура ВВП, стан платіжного балансу країни, фінансового ринку, обслуговування внутрішнього і зовнішнього боргу. Напрямами поліпшення стану, на думку автора, є реалізація інвестиційних проектів за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів, а також іноземних інвестицій і кредитів, виконання державних і регіональних цільових програм, розгляд інвестиційних проектів, упровадження передового досвіду інших країн у сфері інвестиційної діяльності, реалізація заходів щодо залучення банків у фінансування проектів, розвиток інвестиційної інфраструктури, створення центрів з проектного управління.
Тубілець І. І.	Використано такі фактори для оцінювання інвестиційної привабливості, як рівень економічного зростання регіону, рівень розвитку інвестиційної інфраструктури, демографічна характеристика, рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури ринку. Ключовими критеріями виступають наявність ресурсів, відповідне середовище і ступінь підприємницького ризику.
Матвієнко П. В. [9]	Складовими оцінки інвестиційної привабливості виступають: економічний розвиток, інвестиційна діяльність, фінансовий потенціал, трудовий потенціал, споживчий потенціал, інноваційний потенціал. Оцінювання здійснюється за допомогою методу динамічного ряду, бального та рейтингових місць.
Чмир О. С. [1]	Розроблено інтегральний показник інвестиційної привабливості, що складається зі стратегічної і тактичної складових привабливості. Стратегічна складова представлена такими факторами, як інноваційна спрямованість, якість трудових ресурсів, стабільність і перспективи розвитку, конкурентоспроможність, ефективність діяльності, ринки збуту. Тактична складова включає такі фактори, як ефективність діяльності, фінансовий стан, галузеві інвестиційні ризики.

Постановка завдання. Метою статті є визначення категорії «інвестиційна привабливість», розгляд основних факторів та чинників, що впливають на інвестиційну привабливість при розробленні стратегії розвитку регіону.

Основний матеріал і результати. Стратегію розвитку регіону розуміють як загальний план дій, спрямований на тривалий період часу для досягнення поставлених цілей, зокрема пріоритетів і напрямів сталого економічного та соціального розвитку регіону. А саме інвестиційна привабливість регіону відіграє значну роль у поліпшенні конкурентоспроможності регіону та підвищенні його потенціалу. Оскільки без великих капітальних вкладень важко домогтися якихось змін у кожній із сфер життєдіяльності регіону, то першочерговим при плануванні та створенні стратегії розвитку регіону є вирішення питання щодо залучення коштів у регіон, відповідно необхідно підвищувати інвестиційний клімат і поліпшувати інвестиційну привабливість регіону.

Набір факторів, що впливають на інвестиційну привабливість, і показники, які характеризують такі фактори, відрізняються один від одного. Єдиного підходу та методики для визначення інвестиційної привабливості не виявлено. Однак, на думку автора, найбільш

повно і ґрунтовно розроблено підхід, запропонований О. С. Чмирем [1, с. 46], тому що автором була розроблена структурно-логічна схема оцінювання інвестиційної привабливості, яка складається із семи етапів та враховує групи інвесторів, містить повну інформацію про вхідні дані, компоненти і порядок розрахунку інтегрального показника, враховує взаємозв'язок із цільовими програмними документами, а також була випробувана на практиці, де показала свою дієвість. Але й ця методика не є досконалою, адже інвестиційна привабливість має тенденцію до зміни в часі, відповідно і фактори, і їх значимість також будуть змінюватися. Тому необхідно продовжити дослідження цього питання.

У літературі існує велика кількість визначень поняття «інвестиційна привабливість». Однак єдиного підходу до обґрунтування цього визначення не існує. Проаналізувавши роботи декількох учених, у яких було подано понятійний апарат «інвестиційної привабливості» (розглянуто понад 16 визначень), автор цієї роботи дійшла висновку, що існує ряд загальних характеристик, які покладено в основу визначення поняття інвестиційної привабливості. До них належать такі ознаки: сукупність переваг і недоліків об'єктів інвестування, певних об'єктивних і суб'єктивних умов забезпечення інвестиційної привабливості, доцільність здійснення інвестиційної діяльності, переваги конкретного інвестора або групи інвесторів, облік у поточному і перспективному періоді, інвестиційна привабливість як інтегральний показник. На наш погляд, такі індикатори є найбільш важливими і значимими, відповідно найбільш широко характеризують інвестиційну привабливість як наукову категорію, що має велике практичне значення. Однак у літературі не міститься визначення, що враховує всі ці істотні індикатори. До суто економічних критеріїв оцінювання інвестиційної привабливості можна віднести: визначення потенціалу територій (економічного, соціального, інноваційного, демографічного, інфраструктурного, політичного, екологічного, криміногенного), взаємозв'язок економічних інтересів інвесторів з позитивними тенденціями соціально-економічного розвитку регіону, а також інвестиційного потенціалу й інвестиційного ризику, потенційний платоспроможний попит на інвестиції, досягнення економічних цілей і задоволення інтересів інвестора, привабливість середовища та ін.

Таким чином, на думку автора, під інвестиційною привабливістю слід розуміти інтегральний показник, що містить сукупність певних об'єктивних і суб'єктивних умов, переваг і недоліків об'єктів інвестування, які визначають доцільність та ефективність здійснення інвестування, враховуючи поточний стан і можливі перспективи, а також відображають переваги конкретного інвестора або групи інвесторів.

На рисунку 1 наведено складові визначення категорії «інвестиційна привабливість». На перетині кіл утворюються певні області, що характеризують досліджуване поняття. Так, зона 1 показує складові визначення, висунуті автором. Зона 2 зображує дефініцію О. А. Оніщенка, на думку якого, інвестиційна привабливість - це інтегрована характеристика переваг і недоліків об'єктів інвестування, котрі в сукупності обумовлюють можливість та доцільність здійснення інвестицій на певній території в поточному і перспективному періодах, що визначається з урахуванням мотивації різних груп інвесторів [7, с.73].

Зона 3 характеризує визначення О. С. Чмиря, у якому під інвестиційною привабливістю розуміють інтегральну оцінку переваг і недоліків об'єктів інвестування, сформованих з урахуванням тенденцій попереднього розвитку, поточного стану та можливих перспектив, котрі визначають можливість і доцільність здійснення інвестицій у певний економічний об'єкт [1, с.45]. Згідно з думкою А. Р. Зюмаліної, інвестиційна привабливість (зона 4) - сукупність об'єктивних умов, економічних, соціальних, політичних, правових факторів, які розглядаються як інтегральна характеристика інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику, що формують привабливість і доцільність інвестування з позиції переваг конкретного інвестора [4]. Схожі визначення, запропоновані С. О. Іщук [3, с. 71] та Н. А. Кореневою, наведено у межах 5-ї зони. Зона 6 відповідає визначенню Л. Кіріка.

Автори у свої визначення включають також і інші ознаки, однак, на думку автора цієї роботи, вони є менш істотними для визначення сутності поняття.

Регіон є одним з елементів структури, що має відповідний склад унікальних властивостей, тобто має свою окрему специфіку, але в той же час, будучи елементом ієрархії, за своїми рисами та характеристиками перетинається з об'єктами вищого й нижчого рівнів цієї структури, а саме з територіальними районами та з державою.

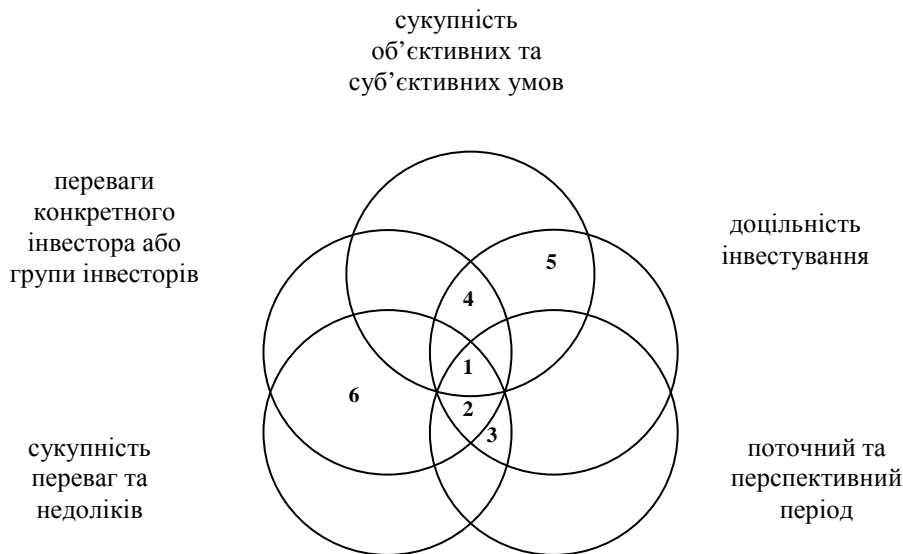

Рис.1. Основні ознаки поняття інвестиційної привабливості

Існує сукупність факторів формування інвестиційної привабливості регіону. Усі вони залежать у першу чергу від вподобань і типів інвесторів, які розглядають регіон з точки зору інвестиційної привабливості. До найбільш поширених типів інвесторів можна віднести: тих, котрі вивчають можливі альтернативи та вибирають ту, яка найбільшою мірою відповідає їх завданням, рівень їх довіри до об'єкта вкладення коштів високий; тих, котрі не схильні до авантюри і непродуманих дій, але завдяки своєму досвіду, навіть в умовах невизначеності та підвищеного ризику, можуть прийняти найбільш правильне інвестиційне рішення, їх довіру заслужити дуже важко; тих, які схильні вибирати ризиковані стратегії; тих, котрі не дуже розбираються в інвестиційному процесі і не хочуть у нього вникати, але при цьому готові вкладати певні кошти. Варто зазначити, що всі ці типи інвесторів є дуже важливими для розвитку та інвестування, тобто не варто зневажати один чи інший тип, просто треба знайти підхід до кожного окремого інвестора. А для цього необхідно більш ретельно розглянути фактори інвестиційної привабливості регіону. Кожний фактор включає набір показників, що визначають вплив на інвестиційну привабливість. Основними факторами є політичний, виробничий, ресурсно-сировинний, інноваційний, кадровий або трудовий, фінансовий, інфраструктурний.

До політичного фактора можна віднести: стан законодавчої бази; довіру населення до уряду; наявність адміністративних бар'єрів, що перешкоджають підприємницькій діяльності та її розвитку (перш за все на регіональному та місцевому рівнях); авторитетність місцевої влади; загальну оцінку стабільності законодавчих і виконавчих структур.

Виробничий фактор має відбивати стан виробничої сфери на основі таких характеристик: оцінка виробничих потужностей; придатність їх до переобладнання або використання для організації виробництва; визначення наявності необхідного для здійснення виробництва обладнання; оцінка виробничої інфраструктури.

Ресурсно-сировинний фактор являє собою сукупність природних ресурсів, які при певному рівні економічного й технічного розвитку суспільства і вивченості території можуть бути використані для господарської та іншої діяльності суб'єктів господарювання сьогодні й у перспективі, тобто наявність мінеральних, водних, земельних, лісових, фауністичних і рекреаційних ресурсів.

До інноваційного фактора належать рівень розвитку науки й упровадження досягнень науково-технічного прогресу. Характерними показниками соціального чинника є тенденції демографічної ситуації, тобто чисельність і статеві-вікова структура, чисельність і структура сімей, міграція і розселення, а також рівень доходів і життя населення, рівень соціальної напруженості.

Кадровий, або трудовий, фактор характеризується кількісною і якісною складовою робочої сили. До якісних характеристик можуть бути віднесені: рівень професійної підготовки населення й освіти; наявність кваліфікованої робочої сили; вік, стать, стан здоров'я; загальна чисельність працюючих; кількість безробітного населення, яке займається пошуками роботи (за даними служби зайнятості).

Фінансовий фактор включає в себе фінансово-економічну ситуацію в країні, а саме: стан розвинених фінансових ринків, стан економіки, фінансову стійкість країни, рівень інфляції, кредитоспроможність країни, стан кредитно-фінансової системи, дефіцит бюджету, державний борг та ін.

Інфраструктурний фактор представляє економіко-географічне положення країни і її інфраструктурну забезпеченість, тобто забезпеченість постачання електроенергією та газом, водою й іншими ресурсами виробництва, наявність аеропортів і морських портів, стан залізниць і автодоріг, річкових шляхів сполучення та ін.

Економічному зростанню регіонів може сприяти підвищення інвестиційної активності, тому що воно впливає на ефективність виробництва і підприємництва, на підвищення інноваційних науково-технічних досліджень, конкурентоспроможність, розвиток соціальної сфери, створення робочих місць. Відповідно для поліпшення інвестиційної активності необхідно здійснити ряд заходів, серед яких ключовим є підвищення інвестиційної привабливості регіонів.

Висновки. У цій роботі було розглянуто основні елементи та складові, які входять до визначення поняття «інвестиційна привабливість», і проаналізовано ряд ключових чинників, що впливають на формування інвестиційної привабливості регіону без урахування їхньої взаємодії та взаємовпливу. Для подальших досліджень і більш ретельної діагностики впливу регіональних факторів на інвестиційну привабливість необхідно побудувати алгоритм, за допомогою якого можуть бути виявлені фактори, що впливають на інвестиційний клімат конкретного регіону та ступінь ризиків для залучення як іноземних, так і державних інвестицій. Активізація інвестиційної діяльності є пріоритетною умовою стабільного розвитку регіонів, яка здатна залучити фінансові та матеріальні ресурси інвесторів, а також раціонально їх використовувати в найбільш пріоритетних галузях економіки. Обсяг залучених в економіку регіону інвестицій - один із критеріїв ефективності його функціонування. Таким чином, стратегія розвитку регіону, в основі якої лежать принципи та фактори формування інвестиційної привабливості, допоможе здійснити якісний перехід до нового оптимального та переважного стану в грошово-кредитній, фінансовій, бюджетно-податковій, зовнішньоекономічній, економіко-правовій та інших сферах, за рахунок використання нових ідей, пропозицій, науково-технічних рішень і інтелектуальної праці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Чмир, О. С. Методичні засади оцінювання інвестиційної привабливості галузей (видів економічної діяльності) та їх апробація в Україні / О. С. Чмир // Формування ринкових відносин в Україні: б. наук. пр., 2011. - № 7 - 8(122 - 123). - С. 43 - 50.
2. Марцин, В. С. Заходи щодо покращення інвестиційної привабливості регіону в умовах виходу з кризи / В. С. Марцин // Регіональна економіка. - 2010. - № 4. - С. 46 - 55.
3. Ішук, С. О. Оцінювання інвестиційної привабливості регіону: методичний аспект / С. О. Ішук, Т. В. Кулініч // Регіональна економіка. - 2010. - № 3. - С. 71 - 78.
4. Семенов, А. А. Інвестиційна привабливість України: детермінанти залучення прямих іноземних інвестицій / А. А. Семенов, А. Ю. Дубіна // Фінансово-економічні аспекти євроінтеграції України. - 2011. - С. 234 - 241.
5. Зюмалина, А. Р. Инвестиционная привлекательность города: понятие, определения, способы оценки / А. Р. Зюмалина // Молодой ученый. - 2011. - № 8. - Т. 1. - С. 133 - 137.
6. Прушківський, В. Г. Інвестиційна привабливість економіки України: регіональний аспект // Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект: сб. науч. тр., ч. 2, 2009. - С. 700 - 707.
7. Оніщенко, О. А. Аналіз підходів щодо оцінки інвестиційної привабливості територій / О. А. Оніщенко // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць. Вип. 12 (103), 2009. - С. 72 - 78.

8. Орехова, Т. В. Структурні деформації в економіці регіонів України та їхній вплив на інвестиційну привабливість країни / Т. В. Орехова // Стратегічні пріоритети. - 2008. - № 4. - С.144 - 150.
9. Матвиенко, П. В. Оценка инвестиционной привлекательности регионов / П. В. Матвиенко // Экономика и государство. - 2008. - № 12. – С. 66 - 74.
10. Тісунова, В. М. Формування стратегії розвитку економіки регіону / В. М.Тісунова // Інститут економіко-правових досліджень НАН України, Вісник Інституту економіко-правових досліджень НАН України: зб. - 2011. - № 1(2). - С. 19 - 24.

УДК 332.146:330.322

Мошкіна Дар'я Андріївна, аспірантка кафедри економіки підприємства Донецького державного університету управління. **Інвестиційна привабливість як складова стратегії розвитку регіону.** Проаналізовано теоретичні та практичні питання визначення інвестиційної привабливості регіону, обґрунтовано необхідність представлення поняття «інвестиційна привабливість» як інтегрального показника, визначено суть і основу формування факторів інвестиційної привабливості, виділено стратегічні напрями розвитку регіону та пріоритет стимулювання припливу в нього (регіон) інвестицій.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, інвестор, інвестиційна діяльність, масив факторів, інтегральний показник, розвиток регіону, стратегія розвитку.

УДК 332.146:330.322

Мошкіна Дар'я Андреевна, аспірантка кафедри економіки підприємства Донецького державного університету управління. **Инвестиционная привлекательность как составляющая стратегии развития региона.** Проанализированы теоретические и практические вопросы определения инвестиционной привлекательности региона, обоснована необходимость представления понятия «инвестиционная привлекательность» как интегрального показателя, определены суть и основа формирования факторов инвестиционной привлекательности, выделены стратегические направления развития региона и приоритет стимулирования притока в него (регион) инвестиций.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, инвестор, инвестиционная деятельность, массив факторов, интегральный показатель, развитие региона, стратегия развития.

UDC 332.146:330.322

D. Moshkina, postgraduate, the Enterprise Economy Department, Donetsk State University of Management. **The investment attractiveness as part of the region's development strategy.** The theoretical and practical issues of determining the of region's investment attractiveness are analyzed, the need to present the concept of "investment attraction" as an integral factor is substantiated, the essence and basis of factors' forming the investment attractiveness are highlighted, the strategic directions of the region are determined and the priority of promoting investment's inward into the region is stated.

Keywords: investment attractiveness, investor, investment, an array of factors, integral factor, region development, development strategy.